

میزان توجه به شاخص‌های تنوع بخشی به محیط‌های یادگیری در فرآیند

تعلیم و تربیت رسمی عمومی

فریده صارمی نوری^۱، معصومه صارمی نوری^۲، احمدرضا اوجی نژاد^۳، رضا زارعی^{۴*}
تاریخ دریافت: تاریخ پذیرش:

چکیده

هدف از انجام این تحقیق بررسی میزان توجه به شاخص‌های تنوع بخشی به محیط‌های یادگیری در فرآیند تعلیم و تربیت رسمی عمومی می باشد. به لحاظ ماهیت و اهداف، این پژوهش از نوع کاربردی و برای اجرای آن از روش توصیفی پیمایشی استفاده شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه مدیران و معلمان (مدیران ۳۰ نفر و معلمان ۲۶۳ نفر) مقطع متوسطه دخترانه آموزش و پرورش شهر مرودشت می باشد که با استفاده از جدول مورگان تعداد ۱۵۶ نفر از معلمان به صورت تصادفی ساده انتخاب و با توجه به اینکه تعداد مدیران ۳۰ نفر بوده برای برآورد حجم نمونه آنها از روش سرشماری استفاده شده است. برای گردآوری داده‌ها از پرسشنامه محقق ساخته استفاده شده است که روایی و پایایی آنها مورد تأیید قرار گرفته است. تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل از پرسش‌نامه‌ها در دو سطح آمار توصیفی و استنباطی انجام شده است. در سطح آمار توصیفی از آماره‌هایی نظیر فراوانی، درصد، میانگین و انحراف معیار استفاده شده است. در سطح آمار استنباطی از آزمون‌های t تک نمونه‌ای استفاده شده است. نتایج پژوهش نشان داد که مدیران و معلمان معتقدند که میزان توجه به کارآفرینی در تعلیم و تربیت عمومی و میزان تعاملات بین تعلیم و تربیت عمومی با طراحی و اجرای برنامه‌های درسی و یادگیری در حد متوسط می باشد. هم چنین مدیران معتقدند که میزان توجه به فعالیت‌های (کتابخانه‌ای، آزمایشگاهی و کارگاهی) در تعلیم و تربیت عمومی در حد بالاتر از متوسط می باشد ولی معلمان معتقدند در حد متوسط می باشد. علاوه بر این مدیران معتقدند که میزان تعامل بین سیستم‌های آموزشی با جامعه و سایر دستگاه‌ها و نهادها در تعلیم و تربیت عمومی در حد متوسط می باشد ولی معلمان معتقدند در حد پایین تر از متوسط می باشد.

واژه‌های کلیدی: شاخص تنوع بخشی، تعلیم و تربیت عمومی، محیط یادگیری.

^۱ - گروه مدیریت آموزشی واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران
^۲ - باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران
^۳ - استادیار گروه مدیریت آموزشی واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران
^۴ - استادیار گروه مدیریت آموزشی واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران

*- نویسنده مسوول مقاله: mara_man30@yahoo.com

مقدمه

تعلیم و تربیت فرآیندی است پر دامنه و وقت‌گیر در عین حال پر ثمرترین دستاورد انسان می‌باشد. اهمیت آن را از این زاویه می‌توان نگریست که حقیقت آدمی به برکت تعلیم و تربیت معنا و مفهوم می‌یابد و به برکت این فرآیند است که استعدادها و توان بالقوه آدمی بارور و شکوفا می‌شود، اهمیت جایگاه تعلیم و تربیت را نیز می‌توان در زبان‌ها و خسران‌هایی دید که بر اثر فقدان و نقصان این حرکت پویا، دامن‌گیر فرد و جامعه می‌شود و چنان است که در راه حل معضلات اجتماعی و فرهنگی باید از تعلیم و تربیت به تمام کمال مدد طلبید. یکی از نشان‌دهنده‌های آرایه تعلیم و تربیت خوب و مناسب در جامعه محیط‌های یادگیری متنوع در محیط‌های آموزشی می‌باشد (Basharat, 2006).

محیط یادگیری به بافت اجتماعی، روانی و آموزشی‌ای اشاره دارد که یادگیری در آن صورت می‌گیرد و پیشرفت و نگرش‌های دانش‌آموزان را تحت تأثیر قرار می‌دهد (Nahar, 2010). هم‌چنین محیط یادگیری کلاس اشاره به فضا یا جایی دارد که فراگیران و معلمان در آن جا با یکدیگر تعامل برقرار می‌کنند و از ابزارها و منابع اطلاعاتی مختلف برای دنبال کردن فعالیت‌های یادگیری خود بهره می‌جویند (Roshnaei, 2007). هر چه محیط یادگیری غنی‌تر باشد آموزش از کیفیت بالاتری برخوردار خواهد بود و یادگیری دانش‌آموزان در سطح بالاتری صورت خواهد گرفت. یکی از موارد اثرگذار در محیط یادگیری کاربرد رایانه و اینترنت در فضای آموزشی می‌باشد. استفاده از رایانه و اینترنت نیازمند توسعه مناسب فناوری و آموزش کاربرد فناوری و ایجاد ظرفیت‌های جدید برای آموزش و پرورش است. بر اساس این رویکرد نوآورانه و آینده‌نگر افرادی مانند کری و ایساکسون^۱ (۲۰۰۷) و مک کیم^۲ و همکاران (۲۰۰۷) معتقدند، فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات و محیط‌ها و ظرفیت‌های موجود در آن، با گذر از محدودیت‌های زمانی و مکانی و با استفاده از تمام قالب‌های سمعی و بصری و توان بالای پردازش اطلاعات می‌توانند نظام یادگیری ما را متحول کنند و الگوهای نگرشی و رفتاری جدیدی را بنا نهند و به برآورده شدن هدف‌های نظام آموزشی کمک کند. از جمله این شاخص‌ها می‌توان به کارآفرینی، فعالیت‌های کتابخانه‌ای، آزمایشگاهی و کارگاهی، تعامل بین سیستم‌های آموزشی با جامعه و سایر دستگاه‌ها و نهادها و توجه به تعاملات بین تعلیم و تربیت عمومی با طراحی و اجرای برنامه‌های درسی و یادگیری فراگیران اشاره کرد.

کارآفرینی؛ فرآیندی است که در آن فرد کارآفرین با ایده‌های نو و خلاق و شناسایی فرصت‌های جدید و با بسیج منابع مبادرت به ایجاد کسب و کار و شرکت‌های نو، سازمان‌های جدید و نوآور و

1- Kerry & Isaacson

2- Mckimm

رشد یابنده نموده که توام با پذیرش مخاطره و ریسک است و منجر به معرفی محصول یا خدمت جدیدی به جامعه می‌گردد (Kuratko & Hogetts, 2010)، کارآفرینی فرآیند بلند مدت آموزشی و پژوهشی است که مستلزم برنامه‌ریزی در نظام آموزشی و پژوهشی است و اجرای برنامه‌های آن از سطح خانواده و مدرسه است، که تا سطح دانشگاه و سازمان گسترده شده و ادامه دارد و باعث می‌شود تا افراد با استفاده از تخصص و قدرت ابتکار، خلاقیت و خطرپذیری و نیز امکانات، فرصت‌ها و توانمندی‌ها، اشتغال مولد و درآمد زا ایجاد کند (Pevandi, 2005).

فعالیت‌های کتابخانه‌ای، آزمایشگاهی و کارگاهی؛ شامل مجموعه‌ای از دوره‌های آموزشی و فعالیت‌های علمی است که در محیط‌های آزمایشگاهی و کارگاهی و کتابخانه‌ای صورت می‌گیرد (Tessmer & Harris, 2008). تعامل بین سیستم‌های آموزشی با جامعه و سایر دستگاه‌ها و نهادها؛ به عمل دو سویه و ارتباطی که بین نظام‌های آموزشی با نهادها و سازمان‌های دولتی و جامعه می‌باشد، اشاره دارد (Higher Education Council, 2011) و توجه به تعاملات بین تعلیم و تربیت عمومی با طراحی و اجرای برنامه‌های درسی و یادگیری فراگیران؛ به ارتباطی که بین تعلیم و تربیت رسمی عمومی با واحدهای طراحی برنامه درسی می‌باشد، اشاره دارد (Higher Education Council, 2011). در راستای توجه به شاخص‌های تنوع بخشی پژوهش ابراهیم‌آبادی (2009) با عنوان الگوی استفاده از اینترنت: محیط یادگیری و بافت فرهنگی و اجتماعی نشان داد که استفاده از اینترنت در محیط یادگیری سبب پیشرفت تحصیلی می‌شود. هم‌چنین بین^۱ (۱۹۹۷) در گزارش خود درباره تجربه دبیرستان بروستر در زمینه کاربرد فناوری در تدریس و یادگیری می‌گوید: پیاده‌سازی برنامه هم چال شبرانگیز بوده و نگرش و هم روح بخش بود. دگرگونی فناورانه کاملاً چشمگیر بوده و نگرش و رفتار دبیران و دانش‌آموزان را تغییر داده است. پست الکترونیک، شیوه ارتباط دبیران و دانش‌آموزان را تغییر داده و مهارت‌های فناورانه دانش‌آموزان با مهارت دانشجویان قابل مقایسه است. مطالعه دیوید^۲ (۲۰۱۰) نشان داد که بین ادراکات دانش‌آموزان از محیط یادگیری و انگیزش یادگیری و هم‌چنین نگرش آنها نسبت به علم ارتباط معناداری وجود دارد.

تنوع در محیط یادگیری سبب می‌شود که استعدادهای مختلف دانش‌آموزان رشد یابد و مدارس افرادی را تحویل جامعه یا مقاطع بالاتر تحصیلی دهند که توانایی تولید ایده‌های جدید داشته باشند و از لحاظ فکری خلاق باشند و هم‌چنین در تعاملات اجتماعی رشد یافته باشند و در یادگیری مطالب خودجوش و فعال باشند. بنابراین ضرورت دارد آموزش و پرورش جهت رشد و

¹ - Bin

² - David

دستیابی به اهداف خود در سطح کلان و خرد، محیط‌های یادگیری را متنوع سازد، با این تفاسیر انجام پژوهش جهت در این زمینه حائز اهمیت می‌باشد. لذا با توجه به اهمیت مبحث تنوع در محیط‌های یادگیری و نقشی که در بهبود فرآیند یادگیری دارد، مسأله مهم و محوری این پژوهش، بررسی میزان توجه به شاخص‌های تنوع بخشی به محیط‌های یادگیری در فرآیند تعلیم و تربیت رسمی عمومی از دیدگاه معلمان و مدیران مدارس متوسطه دخترانه آموزش و پرورش شهر مرودشت می‌باشد.

سؤال‌های پژوهش

- ۱- به چه میزان به برنامه جامع کارآفرینی در تعلیم و تربیت رسمی عمومی توجه شده است؟
- ۲- به چه میزان به (فعالیت‌های کتابخانه‌ای، آزمایشگاهی و کارگاهی) در تعلیم و تربیت رسمی عمومی توجه شده است؟
- ۳- به چه میزان به تعامل بین سیستم‌های آموزشی با جامعه و سایر دستگاه‌ها و نهادها توجه شده است؟
- ۴- به چه میزان به تعاملات بین تعلیم و تربیت عمومی با طراحی و اجرای برنامه‌های درسی و یادگیری فراگیران توجه شده است؟

روش تحقیق

این تحقیق از نوع کاربردی بوده است و برای اجرای آن از روش توصیفی^۱ پیمایشی^۲ استفاده شده است. جامعه آماری این تحقیق شامل کلیه مدیران و معلمان (مدیران ۳۰ نفر و معلمان ۲۶۳ نفر) مقطع متوسطه دخترانه آموزش و پرورش شهر مرودشت می‌باشد در سال تحصیلی ۱۳۹۳-۱۳۹۲ می‌باشد که با استفاده از جدول مورگان تعداد ۱۵۶ نفر از معلمان به صورت تصادفی ساده انتخاب و با توجه به اینکه تعداد مدیران ۳۰ نفر بوده برای برآورد حجم نمونه آنها از روش سرشماری استفاده شده است که از این تعداد ۵ نفر پرسشنامه‌ها را برگشت ندادند و تحلیل بر روی ۲۵ نفر صورت گرفت.

برای گردآوری داده‌ها از پرسش‌نامه محقق ساخته استفاده شده است. پرسش‌نامه پژوهش دارای ۴ مؤلفه و در مجموع ۳۵ سؤال بوده؛ مؤلفه‌ی اول (کارآفرینی)، دارای ۹ سؤال، مؤلفه‌ی دوم (فعالیت‌های کتابخانه‌ای، آزمایشگاهی و کارگاهی)، دارای ۱۱ سؤال، مؤلفه‌ی سوم (تعامل بین سیستم آموزشی با سیستم‌های دیگر)، دارای ۷ سؤال، مؤلفه‌ی چهارم (تعاملات بین تعلیم و تربیت عمومی با طراحی و اجرای برنامه‌های درسی و یادگیری فراگیران)، دارای ۸ سؤال می‌باشد. به

---

^۱ - Descriptive

^۲ - Survey

منظور سنجش مؤلفه‌های پژوهش، از طیف ۵ درجه‌ای لیکرت^۱ استفاده شده است. از آزمودنی‌ها خواسته شد تا نظر خود را راجع به هر کدام از سؤال‌ها بر مبنای طیف پنج درجه‌ای لیکرت^۱ (خیلی کم) تا ۵ (خیلی زیاد) مشخص نمایند

جهت سنجش روایی پرسش‌نامه، ابتدا پرسش‌نامه مقدماتی تهیه و تدوین شد و سپس در اختیار استادان راهنما و مشاور قرار گرفت. سپس برای اطمینان بیش‌تر پرسش‌نامه مذکور در بین تعدادی از متخصصین و اهل فن در این زمینه، توزیع شد و نظرات آن‌ها در مورد گویه‌ها از لحاظ داشتن ابهام یا موارد دیگر مورد بررسی قرار گرفت و در نهایت پس از اصلاح پرسش‌نامه با توجه به نظرات استادان راهنما و مشاور، فرم نهایی پرسش‌نامه در ۳۵ سؤال تدوین و مورد استفاده قرار گرفت. پایایی پرسش‌نامه با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ^۲ ۰/۸۷ برآورد گردید. تحلیل عامل اکتشافی و پایایی هر گویه‌ی شاخص تنوع بخشی به محیط یادگیری

جدول شماره ۱: تحلیل عامل اکتشافی و پایایی هر گویه

سازه‌های محیط یادگیری تعلیم و تربیت عمومی		
پایایی (آلفای کرونباخ)	چرخش عامل‌ها	شماره سؤال
		۰/۶۹
		۰/۶۷
		۰/۶۲
		۰/۷۵
		۰/۷۰
		۰/۷۸
۰/۷۱		سؤال ۱ تا ۹
		۰/۷۷
		۰/۶۷
		۰/۷۹
		۰/۷۷
		۰/۷۳
		۰/۶۹
		۰/۷۰
۰/۷۰		سؤال ۱۰ تا ۲۰
		۰/۶۷
		۰/۷۱
		۰/۶۶
		۰/۷۰
		۰/۶۹

میزان توجه به برنامه جامع کارآفرینی

میزان توجه به (فعالیت‌های کتابخانه‌ای، آزمایشگاهی و کارگاهی)

^۱- Likert

^۲- Cronbach Alpha Coefficient

	۰/۷۵		
	۰/۶۵		
	۰/۷۳		
	۰/۷۵		
	۰/۷۰		
	۰/۶۸		
۰/۷۲	۰/۷۲	سوال ۲۱ تا ۲۷	میزان تعامل بین سیستم‌های آموزشی با جامعه و سایر دستگاه‌ها و نهادها
	۰/۷۸		
	۰/۷۷		
	۰/۸۳		
	۰/۷۷		
	۰/۷۹		
	۰/۶۸		
۰/۷۴	۰/۶۹	سوال ۲۸ تا ۳۵	میزان توجه به تعاملات بین تعلیم و تربیت عمومی با طراحی و اجرای برنامه‌های درسی و یادگیری
	۰/۷۷		
	۰/۸۰		
	۰/۶۲		

برای تجزیه تحلیل داده‌ها از آزمون‌های t تک متغیره^۱ استفاده شده است.

یافته‌های پژوهش

سؤال اول پژوهش: به چه میزان به برنامه جامع کارآفرینی در تعلیم و تربیت رسمی عمومی توجه شده است؟

به منظور بررسی این سؤال از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است.

جدول (۲) مقایسه میانگین نمره میزان توجه به برنامه جامع کارآفرینی با میانگین فرضی ۳

مؤلفه	سمت	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	T	sig
کارآفرینی	مدیر	۳/۰۸	۰/۷۹۳	۰/۱۵۸	۰/۵۳۲	۰/۶۰۰
	معلم	۳/۰۹	۰/۹۶۷	۰/۰۷۷	۱/۱۶۱	۰/۳۴۷

بر اساس اطلاعات جدول (۲)، T مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۰/۰۵ بزرگتر می‌باشد، به عبارت دیگر t مشاهده شده در سطح $p \leq ۰/۰۵$ معنادار نمی‌باشد، بنابراین مدیران و معلمان معتقدند که میزان توجه به کارآفرینی در تعلیم و تربیت عمومی در حد متوسط می‌باشد.

^۱- One - Sample T Test

سؤال دوم پژوهش: به چه میزان به (فعالیت‌های کتابخانه‌ای، آزمایشگاهی و کارگاهی) در تعلیم و

تربیت رسمی عمومی توجه شده است؟

به منظور بررسی این سؤال از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است.

جدول (۳) مقایسه میانگین نمره میزان توجه به (فعالیت‌های کتابخانه‌ای، آزمایشگاهی و

کارگاهی) با میانگین فرضی ۳

مؤلفه	سمت	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	T	sig
میزان توجه به (فعالیت‌های کتابخانه- ای، آزمایشگاهی و کارگاهی)	مدیر	۳/۴۳	۰/۹۳۷	۰/۱۸۷	۲/۲۷۵	۰/۰۳۲
	معلم	۳/۱۴	۰/۹۸۶	۰/۰۷۸	۱/۸۲۲	۰/۰۷۰

بر اساس اطلاعات جدول (۳)، بر اساس دیدگاه مدیران، T مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد، به عبارت دیگر t مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنادار می‌باشد، بنابراین مدیران معتقدند که میزان توجه به فعالیت‌های (کتابخانه‌ای، آزمایشگاهی و کارگاهی) در تعلیم و تربیت عمومی در حد بالاتر از متوسط می‌باشد. هم‌چنین بر اساس دیدگاه معلمان، T مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۰/۰۵ بزرگتر می‌باشد، به عبارت دیگر t مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنادار نمی‌باشد، بنابراین معلمان معتقدند که میزان توجه به فعالیت‌های (کتابخانه‌ای، آزمایشگاهی و کارگاهی) در تعلیم و تربیت عمومی در حد متوسط می‌باشد.

سؤال سوم پژوهش: به چه میزان به تعامل بین سیستم‌های آموزشی با جامعه و سایر دستگاه‌ها

و نهادها توجه شده است؟

به منظور بررسی این سؤال از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است.

جدول (۴) مقایسه میانگین نمره میزان تعامل بین سیستم‌های آموزشی با جامعه و سایر دستگاه‌ها و نهادها با میانگین فرضی ۳

مؤلفه	سمت	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	T	sig
میزان تعامل بین سیستم‌های آموزشی با جامعه و سایر دستگاه‌ها و نهادها	مدیر	۲/۸۱	۰/۷۵۵	۰/۱۵۱	-۱/۲۲۳	۰/۲۳۳
	معلم	۲/۶۹	۰/۹۲۴	۰/۰۷۳	-۴/۰۹۲	۰/۰۰۱

بر اساس اطلاعات جدول (۴)، بر اساس دیدگاه مدیران، T مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای ۰/۰۵ بزرگتر می‌باشد، به عبارت دیگر t مشاهده شده در سطح $p \leq 0.05$ معنادار نمی‌باشد، بنابراین مدیران معتقدند که میزان تعامل بین سیستم‌های آموزشی با جامعه و سایر دستگاه‌ها و نهادها در تعلیم و تربیت عمومی در حد متوسط می‌باشد. هم‌چنین بر اساس دیدگاه

معلمان، T مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای $0/05$ کوچکتر می‌باشد، به عبارت دیگر t مشاهده شده در سطح $p \leq 0/05$ معنادار می‌باشد، بنابراین معلمان معتقدند که میزان تعامل بین سیستم‌های آموزشی با جامعه و سایر دستگاه‌ها و نهادها در تعلیم و تربیت عمومی در حد پایین‌تر از متوسط می‌باشد.

سؤال چهارم پژوهش: به چه میزان به تعاملات بین تعلیم و تربیت عمومی با طراحی و اجرای برنامه‌های درسی و یادگیری فراگیران توجه شده است؟
به منظور بررسی این سؤال از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شده است.

جدول (۵) مقایسه میانگین نمره میزان تعاملات بین تعلیم و تربیت عمومی با طراحی و اجرای

برنامه‌های درسی و یادگیری با میانگین فرضی ۳

مؤلفه	سمت	میانگین	انحراف معیار	خطای معیار	T	sig
میزان تعاملات بین تعلیم و تربیت عمومی با طراحی و اجرای برنامه‌های درسی و یادگیری	مدیر	۲/۹۲	۰/۸۶۴	۰/۱۷۲	-۰/۴۷۹	۰/۶۳۶
	معلم	۲/۹۵	۰/۸۸۶	۰/۰۷۱	-۱/۶۶۹	۰/۵۰۴

بر اساس اطلاعات جدول (۵)، T مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای $0/05$ بزرگتر می‌باشد، به عبارت دیگر t مشاهده شده در سطح $p \leq 0/05$ معنادار نمی‌باشد، بنابراین مدیران و معلمان معتقدند که میزان تعاملات بین تعلیم و تربیت عمومی با طراحی و اجرای برنامه‌های درسی و یادگیری در حد متوسط می‌باشد.

بحث و نتیجه گیری

هدف از انجام این تحقیق بررسی میزان توجه به شاخص‌های تنوع بخشی در محیط یادگیری تعلیم و تربیت عمومی می‌باشد.

سؤال اول پژوهش: به چه میزان به برنامه جامع کارآفرینی در تعلیم و تربیت رسمی عمومی توجه شده است؟

بر اساس اطلاعات جدول (۲)، T مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای $0/05$ بزرگتر می‌باشد، به عبارت دیگر t مشاهده شده در سطح $p \leq 0/05$ معنادار نمی‌باشد، بنابراین مدیران و معلمان معتقدند که میزان توجه به کارآفرینی در تعلیم و تربیت عمومی در حد متوسط می‌باشد.

این یافته با یافته‌های پژوهش توسل (۲۰۰۰) و عزیزی (۲۰۰۳) هم سو می‌باشد (2011، (Abdzadeh).

کارآفرینی در آموزش و پرورش فرآیند منظم و مستمری است که از یک سو به شناسایی و بهره‌برداری موثر از کلیه منابع درونی و بیرونی نظام آموزشی منجر می‌شود و از سوی دیگر، موجب

ایجاد فرصت‌های جدید یاددهی و یادگیری می‌گردد. این فرآیند با تکیه بر دو محور آموزش فراگیر کارآفرین و فراهم آوردن زمینه‌های بروز و ظهور آن محقق می‌گردد (Saki, 2010). بنابراین داشتن نظام آموزشی خلاق و کارآفرین در گرو این است که زمینه آن در نظام آموزشی فراهم شود. خلاقیت و کارآفرینی در ذات خود فرآیندهایی منعطف، آزاد و سیال هستند. ولی چارچوب‌های خشک و ثابت، سیاست‌ها، روش‌ها و قوانین غیر منعطف و یکسانی که در آموزش و پرورش بدون توجه به موقعیت‌ها و مقتضیات و به خصوص تفاوت‌های فردی تدوین می‌شود، عاملی جهت محدودیت کارآفرینی به شمار می‌آیند. علاوه بر این نظام آموزشی ایران به تمرکز گرایش دارد. تمرکز در آموزش، سبب کاستی‌های متعددی می‌شود که مهمترین آن از دست دادن فرصت‌های رشد خلاقیت، نوآوری و در نتیجه کارآفرینی در عرصه‌های گوناگون آموزشی و پرورشی است، بنابراین عدم تمرکز می‌تواند مانعی بر سر راه کارآفرینی باشد. علاوه بر این عنصر اساسی کارآفرینی، خطرپذیری است. ولی در نظام آموزشی زمینه خطرپذیری مدیران، کارشناسان، معلمان و دانش‌آموزان زیاد فراهم نشده است بنابراین مدارس در پرورش دانش‌آموزان کارآفرین با مشکل روبرو هستند. مسئولان و دست‌اندرکاران نظام‌های آموزشی امروزه با آگاهی و شناخت نسبت به کارآفرینی و مزایایی که کارآفرینی برای جامعه و افراد دارد باید در برنامه‌های آموزشی به این مهم توجه کنند، ولی کمبود امکانات در مدارس و کاربردی نبودن کتاب‌ها می‌تواند مانع از اجرای آموزش کارآفرینی در مدارس گردد، شاید به همین دلیل مدیران و معلمان معتقدند که میزان توجه به کارآفرینی در مدارس در حد متوسط می‌باشد.

سؤال دوم پژوهش: به چه میزان به (فعالیت‌های کتابخانه‌ای، آزمایشگاهی و کارگاهی) در تعلیم و تربیت رسمی عمومی توجه شده است؟

بر اساس اطلاعات جدول (۳)، بر اساس دیدگاه مدیران، T مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای $0/05$ کوچکتر می‌باشد، به عبارت دیگر t مشاهده شده در سطح $p \leq 0/05$ معنادار می‌باشد، بنابراین مدیران معتقدند که میزان توجه به فعالیت‌های (کتابخانه‌ای، آزمایشگاهی و کارگاهی) در تعلیم و تربیت عمومی در حد بالاتر از متوسط می‌باشد. هم‌چنین بر اساس دیدگاه معلمان، T مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای $0/05$ بزرگتر می‌باشد، به عبارت دیگر t مشاهده شده در سطح $p \leq 0/05$ معنادار نمی‌باشد، بنابراین معلمان معتقدند که میزان توجه به فعالیت‌های (کتابخانه‌ای، آزمایشگاهی و کارگاهی) در تعلیم و تربیت عمومی در حد متوسط می‌باشد.

این یافته با یافته‌های پژوهش کریمی (۲۰۰۹) هم راستا می‌باشد.

فضای آموزشی معمولاً دارای دو بعد فیزیکی و فرهنگی است. بعد فیزیکی فضای آموزشی، شامل محوطهٔ مدرسه، فضای سبز، ساختمان‌های آموزشی (کلاها، آزمایشگاه‌ها، کارگاه‌ها، کتابخانه، مراکز رایانه، سالن چند منظوره، مرکز دیداری و شنیداری) است که برای محیط آموزش و یادگیری در نظر گرفته شده است (تسمر و هریس، ۲۰۰۸). از آنجا که معلمان با اجرای فعالیت‌های آموزشی سر و کار دارند و زمان بیشتری از وقت خود را در کارگاه‌ها و آزمایشگاه‌ها می‌گذارند و با کتاب و امکانات آموزشی محیط کتابخانه‌ای بیشتر در ارتباط هستند، نسبت به مدیران تنگناها و کمبودهای این محیط‌ها را بیشتر لمس می‌کنند و از مشکلات آموزشی آگاهی بیشتری دارند که این می‌تواند دلیلی بر این امر باشد که آنها نسبت به مدیران میزان توجه به فعالیت‌های کتابخانه‌ای را کمتر از حد متوسط می‌دانند. متأسفانه به دلیل مشکلات و تنگناهای مالی در مدارس محیط‌های کتابخانه‌ای، کارگاهی و آزمایشگاهی آن کیفیت و غنی بودن که از لحاظ امکانات باید داشته باشد، ندارد، که این بر کیفیت آموزش و پرورش و امر تدریس اثر گذار می‌باشد، بنابراین لازم است که توجه بیشتری به این امر شود.

سؤال سوم پژوهش: به چه میزان به تعامل بین سیستم‌های آموزشی با جامعه و سایر دستگاه‌ها و نهادها توجه شده است؟

بر اساس اطلاعات جدول (۴)، بر اساس دیدگاه مدیران، T مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای $0/05$ بزرگتر می‌باشد، به عبارت دیگر t مشاهده شده در سطح $p \leq 0/05$ معنادار نمی‌باشد، بنابراین مدیران معتقدند که میزان تعامل بین سیستم‌های آموزشی با جامعه و سایر دستگاه‌ها و نهادها در تعلیم و تربیت عمومی در حد متوسط می‌باشد. هم‌چنین بر اساس دیدگاه معلمان، T مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای $0/05$ کوچکتر می‌باشد، به عبارت دیگر t مشاهده شده در سطح $p \leq 0/05$ معنادار می‌باشد، بنابراین معلمان معتقدند که میزان تعامل بین سیستم‌های آموزشی با جامعه و سایر دستگاه‌ها و نهادها در تعلیم و تربیت عمومی در حد پایین‌تر از متوسط می‌باشد.

این یافته با یافته‌های پژوهش کریمی (2009) هم راستا می‌باشد.

در تبیین این فرضیه می‌توان گفت سیستم آموزش که در اداره آموزش و پرورش جامعه استفاده می‌گردد به دلیل عملکرد نه چندان مناسب، قابلیت این را نخواهد داشت که جوابگوی نیازهای نهادها و دستگاه‌های دولتی کشور باشد، معمولاً نهادهای دولتی به دنبال این می‌باشند که عملکرد خود را به کمترین هزینه به بالاترین حد خود برسانند و بتوانند به بالاترین بهره‌وری برسند، ولی متأسفانه آموزش و پرورش در کشور ما جوابگوی این نیازهای نهادها نمی‌باشد و قادر به

حل مشکلات آنها به این صورت نمی‌باشد به همین دلیل تعامل کمتری با هم در جامعه خواهند داشت.

سؤال چهارم پژوهش: به چه میزان به تعاملات بین تعلیم و تربیت عمومی با طراحی و اجرای برنامه‌های درسی و یادگیری فراگیران توجه شده است؟

بر اساس اطلاعات جدول (۵)، T مشاهده شده از مقدار بحرانی جدول در سطح خطای $0/05$ بزرگتر می‌باشد، به عبارت دیگر t مشاهده شده در سطح $p \leq 0/05$ معنادار نمی‌باشد، بنابراین مدیران و معلمان معتقدند که میزان تعاملات بین تعلیم و تربیت عمومی با طراحی و اجرای برنامه‌های درسی و یادگیری در حد متوسط می‌باشد.

این یافته با یافته‌های پژوهش فدوی و یارمحمدیان (۲۰۰۵)، حکیم زاده و عطاران (۲۰۰۵)، مدنی (۲۰۰۶) و شاه^۱ (۲۰۰۹) در یک راستا می‌باشد.

در تبیین این یافته می‌توان گفت از آنجا که نظام آموزش و پرورش به صورت متمرکز اداره می‌شود و هم‌چنین برنامه درسی به صورت متمرکز تدوین می‌گردد و توجه زیادی به مدیران و معلمان نمی‌شود و هم‌چنین زیاد به تفاوت‌های فردی یادگیرندگان توجه نمی‌شود و در موقعیت‌های متفاوت از یک برنامه آموزشی استفاده می‌شود لذا با این تفاسیر مدیران و معلمان معتقدند که تعاملات بین تعلیم و تربیت عمومی با طراحی و اجرای برنامه‌های درسی در حد متوسط می‌باشد.

^۱ - Shah

References

- Abedzadeh Eshrat. (2011). Managers and entrepreneurs, students, *technical training and professional development courses* Vol 8, No. 2, pp. 47-41.
- Abraham Abadi, Hussein. (2009). The pattern of use of the Internet: the learning environment and the social and cultural context, *Journal of Cultural Research*, Vol. 2, No. 3, pp. 118-97.
- Basharat, MA (2006). Relationship between emotional intelligence and academic achievement. *Journal of Educational innovative ideas*. Vol 2, No. 3 and 4
- Bin, C. (1997) "*Brewster Academy Report*", available at <http://www.brewsteracademy.org/RelId/33637/ISvars/default/Home.htm>.
- David, C. W.. (2010). Improving the authentic learning experience by integrating robot sin to the mixed-reality environment. *Journal of Computers & Education*, 55, 1572–1578.
- Fadwa, M. S and Yarmohammadian, MH (2005). The regional planning step toward decentralization in process education policy and curriculum Iran, Congress centralization and decentralization in the process of curriculum, *the Fifth Conference of Curriculum Studies*, University of Kerman, pp. 484-476.
- Hakim Zadeh, R. and Attaran, M. (2005). The impact of globalization on future directions Curriculum planning focuses on systems, conference centralization and decentralization in the process of curriculum planning, *the fifth conference of Curriculum Studies*, University of Kerman, Ss255-236.
- Karimi, R. (2009). *Development in education of new challenges of teaching management entrepreneurship*, master's theses, of Educational Management, University of Yasooj
- Kerry, B. & Isakson, J. (2007) *The Power of the Internet for Learning: Moving from Promise to Practice*, Washington: Educational Resources Information Center.
- Kuratko . Donald F. & Hogetts. R. (2012) . *Entrepreneurship*. USA: Thomson.
- Madani, A. (2006). *Evaluate the strengths, weaknesses, opportunities and threats based on the school based educational programming*, MSc Thesis, University of Isfahan Psychology and Educational Sciences.

Mc Kimm, J. & Jolli, C. & Cantillon, P. (2007) "***ABC of Learning and Teaching.: Web Based Learning***", available at <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/12702625>.

Pevandi, Golnaz (2005). The emergence of an entrepreneurial university, ***Journal of Management Sciences***, No. 3, pp. 8.

Roshnaei, M. (2007). Communication approach, students' learning preferences, ***Research and Planning in Higher Education***, Vol. 3, No. 45, pp. 142-109.

Saki, R. (2010). ***Organization and management of change and innovation in education***, Tehran: Center for education.

Shah. D. (2009). Monitoring the Quality of Secondary Education in the Context of Decentralization in Pakistan, ***Journal of Bulletin of Education and Research***, 31(1), 1-25.

Higher Education Council (2011). Strategy document public education system of the Islamic Republic of Iran . Tehran: Higher Education Council.

Tessmer, M. & Harris, D. (2008). ***Analyzing the instructional setting***, London: Knogan page.

